

1. ประเด็นเกี่ยวกับอินเดียใน IORA

1.1 อินเดียดำรงตำแหน่งประธาน IORA วาระปี 2568 – 2570

1.2 นาย Sanjiv Ranjan ชาวอินเดีย ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ IORA วาระปี 2568 – 2570 สะท้อนบทบาทนำของอินเดียทั้งในเชิงนโยบายและการบริหารองค์กร

1.3 การดำรงตำแหน่งทั้งประธานและดำรงตำแหน่งเลขาธิการ IORA ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้อินเดียมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย การผลักดันลำดับความสำคัญของความร่วมมือ และการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ IORA

1.4 ประเด็นที่อินเดียให้ความสำคัญในฐานะประธาน IORA อินเดียผลักดันวาระที่สอดคล้องกับความท้าทายสำคัญของภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย ได้แก่ การกำจัดมลพิษทางทะเล การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ อินเดียยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร (Institutional Strengthening) โดยผลักดันการจัดทำ IORA Action Plan ค.ศ. 2028–2032 เพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือขององค์กรในระยะต่อไป รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาด้านการเงินของสำนักเลขาธิการ (Secretariat) และการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้ง IORA Centres of Excellence (COEs)

1.5 ประเด็นที่อินเดียต้องการผลักดันมีความสอดคล้องกับประเด็นร่วมของสมาชิกหลายประเทศ เช่น เศรษฐกิจภาคทะเล (Blue Economy) ความมั่นคงทางทะเล และการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเอื้อต่อการสร้างฉันทามติในกรอบ IORA

2. ข้อมูลภูมิหลัง

2.1 สมาคมแห่งมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Rim Association หรือ IORA) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2540 โดยสำนักเลขาธิการ IORA ตั้งอยู่ ณ ประเทศมอริเชียส

2.2 ในการประชุมสภารัฐมนตรี (IORA Council of Ministers' Meeting หรือ COM) ครั้งที่ 1 ที่มอริเชียส มีการรับรองกฎบัตรของกรอบความร่วมมือ (Charter of IORA) ระบุว่า IORA จะทำงานในลักษณะไตรภาคี ประกอบด้วย (1) ภาครัฐ (2) ภาคเอกชน และ (3) ภาควิชาการ โดยยึดแนวทางฉันทามติ และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย **ครอบคลุมสาขาความร่วมมือ 6 สาขา ได้แก่** (1) ความมั่นคงและความปลอดภัยทางทะเล (2) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน (3) การบริหารจัดการประมง (4) การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (5) ความร่วมมือทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และ (6) การท่องเที่ยวและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ IORA ยังมีประเด็นสำคัญที่มีความคาบเกี่ยว (cross-cutting issue) 2 ประเด็น คือ (1) เศรษฐกิจภาคทะเล (Blue Economy) และ (2) การส่งเสริมบทบาททางเศรษฐกิจของสตรี (Women's Economic Empowerment)¹

2.3 IORA มีสมาชิกจำนวน 23 ประเทศและหุ้นส่วนคู่เจรจา (Dialogue Partners) จำนวน 12 ประเทศ² (ไทยได้เข้าเป็นสมาชิก IORA เมื่อปี 2542) โดยปัจจุบันอินเดียเป็นประธาน IORA วาระปี 2568 – 2570 ปัจจุบันมอริเชียสดำรงตำแหน่ง Vice-Chair หลังอิหร่านถอนตัวจากตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งได้รับความเห็นชอบในการประชุม CSO ครั้งที่ 28

3. ยุทธศาสตร์ของไทย/ประเด็นที่ไทยผลักดัน

3.1 IORA ควรเป็นการรวมกลุ่มทางภูมิภาคที่เปิดกว้างแบบ open regionalism ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ (voluntary basis) และยึดหลักฉันทามติ (consensus) ในการตัดสินใจ

¹ ประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กรอบ IORA ให้ความสำคัญ โดยประเทศสมาชิกเห็นว่าควรบูรณาการประเด็นดังกล่าวในทุกสาขาความร่วมมือ

² ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 23 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย อินเดีย แอฟริกาใต้ เคนยา สิงคโปร์ โอมาน มอริเชียส อินโดนีเซีย มาดากัสการ์ มาเลเซีย มัลดีฟส์ โมซัมบิก ศรีลังกา แทนซาเนีย เยเมน ไทย บังกลาเทศ อิหร่าน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เซเชลส์ โคโมโรส โซมาเลีย และฝรั่งเศส (หมู่เกาะโรนิงของฝรั่งเศสในมหาสมุทรอินเดีย) รวมถึงหุ้นส่วนคู่เจรจาจำนวน 12 ประเทศ ได้แก่ เกาหลีใต้ จีน ซาอุดีอาระเบีย ตุรกี เยอรมนี รัสเซีย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป อียิปต์ อิตาลี และญี่ปุ่น

3.2 ไทยประสงค์จะขยายความร่วมมือกับประเทศหุ้นส่วนคู่เจรจา (Dialogue Partners) ที่มีองค์ความรู้ มีเทคโนโลยีก้าวหน้า และมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เช่น เศรษฐกิจภาคทะเล การเชื่อมโยงทางทะเล การประมงอย่างยั่งยืน การกำจัดขยะและพลาสติกในทะเล การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาพลังงานหมุนเวียนจากมหาสมุทร การรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และการส่งเสริมบทบาททางเศรษฐกิจของสตรี

4. การประชุมสำคัญ

4.1 การประชุม IORA CSO ครั้งที่ 28 โดยอินเดียเป็นประธาน ระหว่างวันที่ 15 – 16 มิ.ย. 2569 ณ กรุงนิวเดลี โดยที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับการบริหารองค์กร ได้แก่ (1) การเห็นชอบต่อกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ IORA 5 ปี (ค.ศ. 2028 – 2032) โดยไทยได้เสนอให้ Action Plan ฉบับใหม่เน้นโครงการที่สร้างมูลค่าเพิ่ม และมีผลลัพธ์เป็นรูปธรรม รวมถึงเน้นประเด็นสำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจภาคทะเล การทำประมงอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการภัยพิบัติ และความเชื่อมโยงทางทะเล (2) มอริเชียสได้รับตำแหน่งรองประธาน IORA วาระปี 2568-2570 เนื่องจากอิหร่านประกาศถอนตัว และ (3) การเห็นชอบต่อหลักเกณฑ์การตั้งศูนย์ความเป็นเลิศ (IORA Centres of Excellence หรือ COE) เพื่อลดภาระของสำนักเลขาธิการฯ

4.2 การประชุมคณะอนุกรรมการด้านการเงิน (SCF) โดยอินเดียเป็นประธาน เมื่อวันที่ 24 ก.พ. 2569 ผ่านระบบการประชุมทางไกล โดยที่ประชุมเห็นชอบประเด็นสำคัญ ดังนี้ (1) ให้เร่งรัดการตรวจสอบงบการเงินของสำนักเลขาธิการ IORA ประจำปี ค.ศ. 2023 ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อไม่ให้เกิดการตรวจสอบงบประมาณปี ค.ศ. 2024 – 2025 และ (2) แจ้งให้ทราบความคืบหน้าของการดำเนินคดีกรณีการทุจริตทางการเงินในสำนักเลขาธิการฯ โดยมีกรมว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษากฎหมายเพื่อสนับสนุนกระบวนการทางกฎหมายควบคู่กับการสอบสวนของตำรวจ

4.3 การประชุม IORA COM ครั้งที่ 24 โดยศรีลังกาเป็นประธาน เมื่อวันที่ 21 พ.ค. 2568 ภายใต้หัวข้อ “Sustainable Indian Ocean for Future Generations” ผ่านระบบการประชุมทางไกลโดยนายชุตินทร คงศักดิ์ เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้แทนเข้าร่วมการประชุม

4.3.1 ถ้อยแถลงของไทย (1) เน้นความสำคัญของเศรษฐกิจภาคทะเล การท่องเที่ยวพื้นน้ำสร้างอย่างยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพทางทะเล รวมถึงการประยุกต์ใช้ AI (2) สนับสนุนให้ IORA ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อสร้างระบบนิเวศที่ยั่งยืน เช่น การประเมินข้อมูล blue carbon อย่างแม่นยำ และกลไกทางการเงินใหม่ ๆ เช่น blue finance และ (3) ไทยสามารถมีบทบาทที่สร้างสรรค์เชื่อมโยงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจภาคทะเลระหว่าง IORA กับกรอบความร่วมมืออื่น ๆ อาทิ ASEAN และ BIMSTEC (ไทยเป็นสมาชิก) ซึ่งได้มีการลงนาม MOU กับ IORA ด้วยแล้ว

4.3.2 ประเด็นที่ประเทศสมาชิกและหุ้นส่วนคู่เจรจาของ IORA ให้ความสำคัญ ได้แก่ (1) เศรษฐกิจภาคทะเล (2) ความมั่นคงและความปลอดภัยทางทะเล เช่น การประมง IUU การรับมือกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ามนุษย์ การก่อการร้าย รวมถึงปัญหาโจรสลัด (3) การส่งเสริมการค้าในภูมิภาค รวมถึงการค้าดิจิทัล (digital trade) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ และ (4) การส่งเสริมความร่วมมือ เพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะต่อประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก (Small Island Developing States หรือ SIDS) การพัฒนาภาคการเตือนภัยล่วงหน้าโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และโครงสร้างพื้นฐานที่ทนต่อสภาพอากาศ (climate resilient infrastructure)

4.3.3 ความร่วมมือกับประเทศหุ้นส่วนคู่เจรจา จีน รัสเซีย สหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ให้การสนับสนุน ทั้ง in-kind และ in-cash เช่น เกาหลีใต้มีแผนจัดตั้งกองทุน Korea - Indian Ocean Cooperation Fund เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านเศรษฐกิจภาคทะเลของ IORA และการพัฒนาท่าเรือที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายในปีนี้ และสหรัฐฯ สนับสนุนเงินทุน Blue Planet Fund สำหรับการปกป้องและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการศึกษาวิจัยทางทะเล ขณะที่ประเทศหุ้นส่วนคู่เจรจาอื่น ๆ รวมถึงสหรัฐฯ เยอรมนี และญี่ปุ่นได้ให้การสนับสนุนแก่ประเทศสมาชิกผ่านการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ (in-kind) เป็นหลัก และที่ประชุมได้รับรองเอกสารผลลัพธ์ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

(1) Colombo Communiqué (2) IORA’s Climate Change Strategic Agenda และ (3) IORA Principle Guidelines on Combating Illegal, Unreported and Unregulated (IUU) Fishing

กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ
กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
สิงหาคม 2569